

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології
ім. Р.Є. Кавецького НАН України

«ЗАТВЕДЖЕНО»
Рішенням Вченої ради Інституту
експериментальної патології, онкології і
радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН
України від 30.09.2025, протокол № 12

СИЛАБУС

НД.10. «ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА»

Галузь знань	I (22) Охорона здоров'я та соціальне забезпечення E (09) Природничі науки, математика та статистика
Спеціальність	I2 (222) Медицина E1 (091) Біологія та біохімія
Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти НРК – 8 рівень, QF-LLL– 8 рівень
Освітньо-наукова програма	«Онкологія»
Статус освітнього компонента	Нормативна, обов'язкова
Розробник. Викладач 	ННЦ «Інститут біології і медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка Чехун Василь Федорович, д.м.н., проф., академік НАН України (кафедра біохімії, (сумісництво); Лук'янова Н.Ю., д.б.н., проф. (кафедра біомедицини, (сумісництво)
Інформаційні ресурси	Забезпечують відповідні кафедри ННЦ «Інститут біології і медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка на підставі договору про співпрацю з ІЕПОР ім. Р.Є. Кавецького НАН України згідно власних наукових програм.

МЕТА І ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Проходження педагогічної практики є обов'язковим освітнім компонентом у підготовці фахівців третього освітнього рівня – докторів філософії.

Навчальна дисципліна «**Педагогічна практика**» належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін, що пропонуються в рамках циклу професійної наукової підготовки аспірантів зі спеціальностей Е1 (091) Біологія та біохімія та І2 (222) Медицина) на третьому році навчання і є важливою формою практичної підготовки майбутніх фахівців. Програма педагогічної практики аспірантів передбачає практичну педагогічну і організаційно-методичну підготовку аспірантів з метою опанування ними знаннями, вміннями та навичками у викладацькій діяльності, в т.ч. засвоєння основних методологічних, організаційних та технологічних засад педагогічної майстерності з метою набуття педагогічного досвіду організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі.

Навчальна дисципліна «**Педагогічна практика**» покликана у поєднанні з практичними методичними та організаційно-навчальними засобами сформувати у майбутніх спеціалістів-онкологів (біологів та медиків) навички викладацької майстерності. Завдяки різноманітності форм і видів педагогічна практика сприяє розвитку професійної свідомості, культури спілкування, а також формуванню теоретичної, практичної та особистісно-мотиваційної складових компетентності аспірантів. Під час її проходження здобувачі опановують навички викладання та формують власний творчий стиль науково-педагогічної роботи.

Підготовка аспірантів за спеціальностями Е1 (091) «**Біологія та біохімія**» та І2 (222) «**Медицина**» здійснюється на базі профільних кафедр закладів вищої освіти (ЗВО) відповідно до договорів про навчально-наукове та виробниче співробітництво. Навчальний курс спрямований на розвиток педагогічної майстерності, навичок самоорганізації та професійних компетентностей під керівництвом досвідченого викладача-наставника (професора або доцента).

Головні завдання педагогічної практики: аспіранти мають оволодіти основами науково-методичної і навчально-методичної роботи, зокрема навчитись аналізувати і структурувати наукові знання і впроваджувати їх у навчальний процес, особливо при проведенні лабораторних і практичних робіт студентів; в ході практичної діяльності з проведення практичних і лабораторних робіт навчитись використовувати різні види і типи подачі навчального матеріалу на сучасному науковому рівні; опанувати основні принципи контролю якості і ефективності фахової підготовки студентів з урахуванням студентоцентрованої специфіки взаємодії «студент-викладач».

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Характеристика	
Курс	3	
Загальний обсяг: годин \ кредитів	90\3	
Аудиторні \ самостійна робота	0\90 год.	
Розподіл годин аудиторної роботи	лекції	семінарські
	0	0
Кількість змістових модулів	1	
Форми поточного контролю	МКР	
Форма підсумкового контролю	Диференційований залік	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА»

Розд іл	Назва теми	Години	Вид заняття (години)			
			Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Самостійна робота
1.	Складання індивідуального календарного плану походження педагогічної практики на кафедрі	4				4
2.	Навчальна робота. Організація педагогічного процесу, в т.ч. проведення лекційних, практичних і семінарських занять для студентів. Ознайомлення з програмно-методичним забезпеченням навчальних дисциплін за фахом «Біологія» / «Медицина»	24				24
3.	Методична робота. Підготовка аспірантами навчально-методичної документації для проведення практичних (семінарських) занять, самостійної роботи аспірантів на кафедрі.	20				20
4.	Методична робота. Відвідування лекційних занять, що проводяться викладачами кафедри	24				24
5.	Організаційна робота. Участь у проведенні модульних контрольних робіт	4				4
6.	Організаційна робота. Участь у засіданнях кафедри.	4				4
7.	Виховна діяльність зі студентами на кафедрі	6				6
8.	Складання підсумкового звіту з педагогічної практики	4				4
	Разом	90	-	-	-	90

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Програмні компетентності

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї та розв'язувати комплексні задачі на основі системного наукового світогляду, постійного професійного самовдосконалення.

ЗК2. Здатність до системного аналізу та критичного осмислення нових знань у предметній сфері й суміжних галузях, володіння сучасною методологією вищої освіти та методами наукового пізнання.

ЗК3. Здатність до абстрактного й креативного мислення, системного аналізу та синтезу нових ідей на засадах наукової логіки й принципів доказовості та дотримання принципів академічної доброчесності й біоетики.

ЗК5. Здатність до самоорганізації та ефективного управління часом, автономної та командної роботи; спроможність виявляти ініціативу й мотивувати учасників до досягнення спільної мети.

ЗК6. Здатність до професійної комунікації у фаховому середовищі та з представниками інших галузей на національному й міжнародному рівнях.

СК2. Здатність планувати і здійснювати комплексні оригінальні дослідження, досягати високих наукових результатів, які створюють нові знання у сфері онкології та дотичних до

неї міждисциплінарних напрямів і можуть бути опубліковані у наукових фахових медичних виданнях.

СК7. Здатність ефективно застосовувати сучасні інформаційні технології, спеціалізовані бази даних та програмне забезпечення для збору, обробки й аналізу наукових даних у дослідницькій і науково-педагогічній діяльності.

СК8. Здатність провадити наукову та науково-педагогічну діяльність на засадах дослідницької етики, біоетики, медичної деонтології та академічної доброчесності.

СК9. Здатність до формування системного наукового світогляду, широкого загальнокультурного кругозору та постійного самовдосконалення у професійній діяльності.

СК10. Здатність до впровадження концептуальних знань, методологічних підходів і власних наукових результатів в освітній процес та практику охорони здоров'я, а також до провадження науково-педагогічної діяльності у системі вищої медичної освіти.

Програмні результати навчання

ПРН2. Здійснювати фундаментальні та прикладні дослідження у сфері теоретичної та клінічної онкології на рівні сучасних світових стандартів для реалізації наукової, інноваційної, освітньої та медичної діяльності.

ПРН7. Здійснювати професійну міжособистісну взаємодію та формувати дослідницькі команди для розв'язання локальних і глобальних наукових проблем: від висунення гіпотез і збору даних до обґрунтування наукових пропозицій.

ПРН8. Вміти професійно спілкуватись в діалоговому режимі з широкою науковою, освітянською спільнотою та громадськістю в певній галузі наукової та/або медичної діяльності.

ПРН10. Виявляти лідерські якості та ініціювати розроблення й виконання фундаментальних і науково-технічних (інноваційних) комплексних проектів, беручи на себе відповідальність за їхню реалізацію та результати.

ПРН11. Приймати обґрунтовані рішення, мотивувати співробітників та рухатися до спільної мети.

ПРН12. Демонструвати безперервний розвиток власного інтелектуального та загальнокультурного рівня, самореалізації, самовдосконалення та професійного росту.

ПРН14. Ґрунтовно володіти знаннями предметної галузі. Застосовувати сучасні педагогічні технології у неперервній педагогічній освіті; оцінювати можливості науково-методичного супроводу професійної підготовки майбутніх фахівців.

ПРН15. Виявляти соціальну та громадянську свідомість, керуватися етичними принципами при прийнятті експертних рішень у професійній діяльності та нести особисту відповідальність за їхні результати та наслідки.

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА»

Тематика та зміст навчальної дисципліни «Педагогічна практика» формується на базі профільних кафедр закладів вищої освіти із залученням викладачів-кураторів.

ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ. БАЗИ ПРАКТИКИ.

Згідно навчальних планів практика проводиться на 3 курсі навчання за програмою доктора філософії, навантаження – 90 годин самостійної роботи аспірантів.

Базами проходження педагогічної практики аспірантів є профільні кафедри ННЦ «Інститут біології і медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Для проходження практики аспіранти можуть бути скеровані і в інші заклади вищої освіти, з якими укладено договори по науково-навчальне співробітництво в рамках підготовки аспірантів за спеціальностями «Біологія та біохімія» та/або 222 Медицина.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

За програмою підготовки докторів філософії зі спеціальності «Біологія і біохімія» та «Медицина». ННЦ «Інститут біології і медицини» визначає основні цілі, задачі і організаційні форми проведення педагогічної практики, розробляє і затверджує її програму. Загальний об'єм годин складає – 3 кредити (90 годин). Педагогічна практика проводиться на 3 курсі у п'ятому або шостому семестрі навчання в аспірантурі.

Терміни і місце практики визначається згідно договору про академічну мобільність, погоджуються з науковим керівником аспіранта і завідувачем відповідної кафедри та затверджується наказом по ННЦ «Інститут біології та медицини». Загальне керівництво і науково-методичне консультування, а також контроль за виконанням освітніх завдань педагогічної практики здійснюється науковим керівником аспіранта від кафедри ННЦ. За результатами проходження педагогічної практики виставляється диференційований залік, який враховується при атестації аспіранта в кінці навчального року.

У перший день практики проводиться установче заняття, на якій аспірантам повідомляють мету і завдання практики, її тривалість, види і форми педагогічної діяльності студентів, порядок обліку та оцінювання їхньої роботи. Після закінчення практики аспіранти повинні подати звітну документацію. Підсумки педагогічної практики підводять на засіданнях відповідних кафедр. Керівництво педагогічною практикою покладається на наукового керівника аспіранта, спільно з яким на першому тижні практики аспірант складає індивідуальний план. Для проходження практики аспірант разом з керівником вибирають навчальну дисципліну для проведення занять. Графік роботи аспірантів складається відповідно до розкладу навчальних дисциплін за погодженням з професорсько-викладацьким складом відповідної кафедри.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ОБОВ'ЯЗКИ АСПІРАНТА-ПРАКТИКАНТА.

Під час педагогічної практики аспіранти мають виконати наступні завдання:

- Відвідувати та проводити аналіз лекцій, семінарів, лабораторних занять, що проводяться викладачем-куратором;
- Підготувати план лекцій, семінарів, практичних занять на період педагогічної практики, розробити конспекти та на їх основі провести не менше шести відповідних занять (лекції, семінари, практичні);
- Проводити систематичний аналіз своєї практичної діяльності та досвіду навчально-виховної роботи вузу, вести щоденник педагогічної практики;
- Здійснювати педагогічні спостереження за академічною групою під час проведення занять;
- Надавати консультативну допомогу студентам з метою їх ефективної адаптації до навчального процесу у вузі і підвищення успішності навчання;
- Опанувати особливостями ведення кафедральної документації (планами роботи, протоколами засідань, планами роботи викладача-куратора групи, розподілом навчального навантаження, навчальними програмами тощо).

Аспіранти-практиканти зобов'язані розпочати і завершити практику у визначений термін. Під час практики аспірант зобов'язаний дотримуватись правил внутрішнього розпорядку. Аспірант повинен якісно виконувати роботу, передбачену програмою педагогічної практики. Аспірант повинен підготувати всі необхідні звітні документи згідно вимог і відзвітувати за виконану роботу на засіданні відповідної кафедри.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ.

На першому етапі аспіранти знайомляться з системою навчально-виховної роботи кафедри, особливостями методичної, наукової та організаційної роботи викладачів кафедри, із студентською аудиторією, з якою вони будуть проводити навчальні заняття, відвідують заняття, готують графік проведення залікових занять та інформують керівників практики. Другий, основний етап, практики включає підготовку планів конспектів навчальних занять та їх методичного забезпечення. Аспірантами проводяться заняття згідно встановленого графіку. На заняттях аспірантів практикантів повинні бути присутні викладачі - керівники практики. Після кожного проведеного практикантом заняття має проводитись детальне обговорення, яке повинно виявити переваги й недоліки проведеного заняття.

Під час педагогічної практики аспіранти ведуть щоденники, в яких записують у довільній формі зміст проведеної роботи, результати спостереження за навчально-виховним процесом, власною педагогічною діяльністю, особисті враження від педагогічної практики, побажання щодо її проведення. Щоденник є основою для написання звіту про практику. Впродовж всього часу проходження практики практиканти-аспіранти проводять психолого-педагогічне спостереження за студентами академічної групи. По завершенні практики вони оформляють результати психолого-педагогічного вивчення групи. В цій роботі вони консультуються і одержують допомогу викладачів кафедр педагогіки та психології, які й оцінюють цю роботу.

На третьому, заключному етапі практики аспіранти готують звіт про практику. Під час педагогічної практики аспіранти повинні:

- Ознайомитися: з навчально-методичною та науковою роботою кафедри, на якій проводиться практика; з програмно-методичним забезпеченням навчальної дисципліни, з якої будуть проводитися заняття практикантом; із специфікою методики роботи викладачів;

- Вивчити: навчальні програми дисципліни, з якої будуть проводитися практичні, семінарські, лабораторні заняття чи лекції; психологічні, вікові та індивідуальні особливості студентів групи, де будуть проводитися навчальні заняття, стан їх успішності; особливості організації та проведення науково-дослідної роботи студентів, інтереси й уподобання їх щодо виховної і позааудиторної роботи;

- Формувати навички й уміння майбутньої педагогічної діяльності: відвідувати заняття викладачів кафедри; розробити розгорнутий план-конспект практичного чи семінарського, або лабораторного заняття чи лекції з навчальної дисципліни відповідно до робочої навчальної програми;

По завершенні педагогічної практики подаються такі звітні документи:

- Журнал педагогічної практики;

- Письмовий звіт про проходження педагогічної практики, де розкривається зміст виконаної роботи, висловлюються побажання, пропозиції щодо покращення умов, змісту та ін. проходження практики.

- Висновок керівника практики про проходження практики аспірантом, складений керівником практики з загальною оцінкою практики.

Завершується практика обговоренням результатів на засіданні кафедри.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ.

Поточний контроль здійснюється науковим керівником протягом проходження аспірантами педагогічної практики шляхом аналізу та оцінки їх систематичної роботи, залікових навчальних занять.

Підсумковий контроль здійснюється у кінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної педагогічної діяльності аспірантів протягом конкретного періоду.

При виставленні диференційованої оцінки аспіранту враховується рівень теоретичної підготовки майбутнього викладача, якість виконання завдань практики, рівень

оволодіння педагогічними вміннями і навичками, ставлення до студентів, акуратність, дисциплінованість, якість оформлення документації та вчасне її подання.

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ.

Найменування критерію	Оцінка (бали)
Підготовка та проведення лекцій або їх фрагментів	20 балів
Якість підготовки конспекту лекцій	10 балів
Підготовка та проведення практичного заняття	20 балів
Якість підготовки конспекту практичного заняття	10 балів
Підготовка та проведення виховних заходів зі студентами	10 балів
Проведення позааудиторної роботи зі студентами за фахом	10 балів
Якість підготовки конспекту заходу з позааудиторної роботи	5 балів
Складання підсумкового звіту з педагогічної практики	10 балів
Оформлення документації	5 балів
	100 балів

КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ (ШКАЛА ВІДПОВІДНОСТІ ОЦІНОК):

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою	
		оцінка	Диференційований залік
A	90 – 100	5	Відмінно
B	82-89	4	Дуже добре
C	74-81		Добре
D	60-73	3	Задовільно
E	<59	2	Незадовільно

Рекомендована література

1. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник / О. Ф. Євсюков; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2021. – 264 с.
<http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/2944/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b2%d1%87.%20%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1.%20%d0%9f%d0%b5%d0%b4%d0%b0%d0%b3%d0%be%d0%b3%d1%96%d0%ba%d0%b0%20%d0%92%d0%a8%20%d0%94%d0%a0%d0%a3%d0%9a.pdf>
2. В.П. Головенкін Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.
https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29032/3/Higher_School_Pedagogy_2019.pdf
3. В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навчальний посібник, 2014, Дніпропетровськ: ТОВ «Роял Принт».- 417 с.
<http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/pedagogikavsh.pdf>
4. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. – Харків, 2016. – 260 с.
<https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1086/3/%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%88%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9B.%20%D0%9C.%2C%20%D0%96%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9E.%20%D0%90.%20%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%20%D1%83%20%D1%81%D1%85%D0%B5%D0%BC%D>

[0%D1%85%20%D1%96%20%D1%82%D0%B0%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8F%D1%85%20%20.pdf](http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/2060/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%B5%D0%B2%20%D0%92.%D0%9C.%20%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf)

5. Нагаєв В.М. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. – Харків: «Стильнатипографія», 2019. – 267 с.
<http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/2060/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%B5%D0%B2%20%D0%92.%D0%9C.%20%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
6. Вища освіта України: тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу»: теоретичний та науково-методичний часопис. – Київ, 2015. – 280 с.;
7. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. В. Рябова, І. І. Драч, Н. О. Приходькіна, Н. В. Любченко [та ін.] ; Ун-т менедж. освіти НАПН України. – Київ, 2017. – 316 с.;
8. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні : метод. рекомендації до практичних занять магістрантів / [авт.-укл. Т. О. Дороніна]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2018. – 130 с. – (Серія «Магістратура»).
9. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні : навч.-метод. комплекс / [авт.-укл. Т. О. Дороніна]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2018. – 134 с. – (Серія «Магістратура»).
10. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні : навч. посіб. для магістрантів / [авт.-укл. Т. О. Дороніна]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2018. – 250 с. – (Серія «Магістратура»).
11. Мартинець Л. А. Педагогіка вищої школи: опорний конспект лекцій / Л. А. Мартинець. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 40 с.
https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/230/1/136_%D0%9A%D0%9B_%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8_.pdf
12. Маркіна Л.Л. Конспект лекцій з дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи», Дніпропетровськ, 2016 <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/0908/1.1.pdf>
13. Закон України «Про вищу освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
14. Положення про систему виявлення та запобігання академічному плагіату у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.
15. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність КНУ імені Тараса Шевченка.
16. Положення про асистентську педагогічну практику у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.
17. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко – Д., 2014. – 416 с.
18. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с. 11. Методика викладання у вищій школі : Навчальний посібник . – Одеса: ОНЕУб, 2014. – 200 с.
19. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульнорейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С.С. Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с
20. Карташова І.І. Тестування у системі моніторингу якості знань студентів: навчально-методичний посібник./ І.І. Карташова, В.М. Прохоренков – Херсон: ХДУ, 2013. – 116 с
21. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі. Методичні рекомендації / В.В. Стинська. – Івано-Франківськ, 2016. – 65 с.